

Hans Küng
Heinrich von Stietencron

KŘEŠŤANSTVÍ a *hinduismus*

DR. SIDDHAIA KUMAR
KUMAR
DR. SIDDHAIA KUMAR
DR. SIDDHAIA KUMAR

VYŠEHRAĐ

„Mír ve světě není možný bez míru mezi náboženstvími. Mír mezi náboženstvími není možný bez dialogu náboženství.

Mezináboženský dialog není možný bez vzájemného poznání.“ S tímto mottem křesťanský teolog Hans Küng a skupina odborníků na jednotlivá světová náboženství uskutečnili projekt knižní řady *Křesťanství a světová náboženství*, která nyní vychází i česky a čtenáři nabízí:

- ▣ srozumitelné, ale odborné seznámení s neevropskými náboženstvími
- ▣ kritickou a sebekritickou konfrontaci křesťanství s jinými velkými duchovními tradicemi
- ▣ výzvu k dialogu, porozumnění a smíření

Německý teolog Hans Küng (nar. 1928 ve Švýcarsku) byl významným poradcem II. vatikánského koncilu. Proslavil se schopností jasně, pointovaně a tvořivě zpracovávat náboženská témata, jak dokazuje například jeho slavná kniha *Být křesťanem*. Česky dosud vyšla pouze jeho kratší studie *Světový étos – projekt* (Archa 1992)

Německý indolog rovněž švýcarského původu Heinrich von Stietencron (nar. 1933) působil jako profesor indologie a religionistiky na Univerzitě v Tübingen

HANS KÜNG
HEINRICH VON STIETENCRON

KŘEŠŤANSTVÍ
a hinduismus

NA CESTĚ K DIALOGU

VYŠEHRA D 1997

Obsah

Na přebalu:
Kamenná socha hinduistického božstva
z královského paláce v Pátanu.

Hans Küng: Dialog mezi náboženstvími	11
<i>Na cestě ke globálnímu ekumenickému povědomí</i>	11
<i>Co je náboženství?</i>	14
<i>Mimo absolutismus a relativismus</i>	16
Časová tabulka	20

I CO JE HINDUISMUS? STRUČNÉ DĚJINY NÁBOŽENSKÉ TRADICE

1 Heinrich von Stietencron: Hinduistické perspektivy	23
„Hinduismus“: pojem ražený Evropany	25
„Hinduismus“: kolektiv náboženství	28
<i>Tolerance, pravda a tradice</i>	31
<i>Kultura poříčí Indu a příchod Áryů</i>	35
<i>Védy: nejstarší svaté písmo Indů</i>	37
<i>Duchovní průlom a sociální restrikce:</i>	
<i>filozofie a kastovní systém</i>	39
<i>Reformace a integrace: vysvobození poznáním</i>	41
<i>Přijetí náboženských forem spodních vrstev</i>	43
<i>Integrační dílo bráhmanů a ortodoxní systémy</i>	45
<i>Střet s islámem a křesťanstvím a neohinduismus</i>	47
2 Hans Küng: Křesťanská odpověď	51
<i>Evropa a objevení Indie</i>	53
<i>Náboženství jako kompenzace?</i>	56

© Hans Küng, 1997

Translation © Jiří Hoblík, Dušan Zbavítel, 1997

ISBN 80-7021-229-2

<i>Nová touha po Indii?</i>	58
<i>Co je mystická zkušenost?</i>	60
<i>Je každá mystika náboženská?</i>	63
<i>Existuje jen jedna mystická zkušenost?</i>	66
<i>Mystické a profétické náboženství</i>	69
<i>Jsou všechna náboženství stejná?</i>	74
<i>Vzájemné prolínání</i>	76

II SVĚT A BOŽSTVO V POJETÍ HINDUISTŮ

1 Heinrich von Stietencron: Hinduistické perspektivy ...	79
<i>Kosmický řád</i>	79
<i>Kosmický čas</i>	82
<i>Vznik světa</i>	86
<i>Brahma a átman</i>	87
<i>Jediné a mnohost</i>	90
<i>Boží moc a svět jako hra</i>	91
<i>O bytí Boha</i>	95
2 Hans Küng: Křesťanská odpověď	98
<i>Úloha mýtu v životě</i>	99
<i>Monismus nebo dualismus?</i>	103
<i>Jednota v rozdílnosti – podle indického pojetí</i>	106
<i>Stvoření z ničeho?</i>	105
<i>Stvoření jako rozvinutí</i>	108
<i>Personální či apersonální Bůh?</i>	110
<i>Svět jako boží hra?</i>	113

III ČLOVĚK A VYSVOBOZENÍ V NÁBOŽENSTVÍCH HINDUISTŮ

1 Heinrich von Stietencron: Hinduistické perspektivy ...	117
<i>Z čeho pochází nerovnost mezi lidmi</i>	117

<i>Životní duše a znovuzrození</i>	119
<i>Cesty k vysvobození</i>	124
<i>Cesta poznání (džňána-márga)</i>	126
<i>Cesta jednání (karma-márga)</i>	127
<i>Cesta boží lásky (bhakti-márga)</i>	129

2 Hans Küng: Křesťanská odpověď	133
<i>Touha po vykoupení</i>	133
<i>Obdobné cesty</i>	134
<i>Světská zbožnost</i>	136
<i>Náboženství milosti</i>	137
<i>Jediný život anebo několik životů?</i>	139
<i>Život před tímto životem?</i>	142
<i>Život po životě?</i>	144
<i>Verifikace učení o reinkarnaci?</i>	148
<i>Jsou dějiny cyklické, anebo směřují k cíli?</i>	149
<i>Víra v pokrok?</i>	152

IV NÁBOŽENSKÁ PRAXE: OBŘADY, MÝTUS, MEDITACE

1 Heinrich von Stietencron: Hinduistické perspektivy ...	155
<i>První dojmy turisty</i>	155
<i>Domácí rituál</i>	158
<i>Čtyři životní stadia (ášramy) dvojzrozců</i>	160
<i>Čeká kastovní systém zánik?</i>	163
<i>Chrám a boží obraz</i>	165
<i>Chrámový rituál a vnitřní příprava bráhmana</i>	168
<i>Mýtus – mnohovrstevný jev</i>	171
<i>Jóga jako meditační výcvik</i>	172
<i>Roviny myšlení a pravdy</i>	175
2 Hans Küng: Křesťanská odpověď	177
<i>Lidový hinduismus a lidový katolicismus</i>	177
<i>Monoteismus nebo polyteismus?</i>	179

<i>Co se skrývá za lidovou zbožností?</i>	181
<i>Kritické otázky</i>	183
<i>Transformace náboženství</i>	185
<i>Mystika a čin</i>	188
<i>Pravda podobenství a příběhů</i>	190
<i>Co s mýty?</i>	193
<i>Historická otázka</i>	197
<i>Historická a kosmická dimenze</i>	199
<i>Kristus a Kršna</i>	202
<i>Styčný bod: Ježíš z Kázání na hoře</i>	207
<i>Inkulturace a kritická kontextuální teologie</i>	209
Výběr literatury o Indii a hinduismu v češtině	212
Hans Küng: Mír ve světě není možný bez náboženského míru! Slovo na závěr	213
Poděkování	217
Jmenný rejstřík	220

Hans Küng Dialog mezi náboženstvími

Na této zemi v 80. letech žily 4,2 miliardy lidí. Z toho bylo 1,4 miliardy nominálních křesťanů – přesně jedna třetina obyvatelstva naší planety. Vedle nich tu byly 723 miliony muslimů, 583 miliony hinduistů a 274 miliony buddhistů. Už tato čísla, získaná díky mnohaletému usilovnému výzkumu, který podnikl kolektiv autorů „*World Christian Encyclopedia*“ (Oxford 1982), ukazují, co je tu ve hře.

Ať už jsem křesťan anebo nekřesťan, musím se ptát: Jaký je můj postoj k ostatním náboženstvím? Tato otázka se stává stále naléhavější poté, co se mocně rozšířil nejen náš nábožensko-zeměpisný (ve věku objevů), ale i náš nábožensko-historický horizont (během moderních náboženských dějin), a poté, co se v tomto prorůstajícím světě stále více stírají staré náboženské hranice a s jinověrci se setkáváme ve velkém počtu i v naší zemi, ve vlastním městě, továrně, škole a často i v téže ulici. Tak tedy – jaký je můj postoj k jiným náboženstvím?

Na cestě ke globálnímu ekumenickému povědomí

Naše znalosti o druhých jsou, když odhlédneme od několika specialistů, stále jen velmi omezené. Srovnáme-li mezináboženský dialog (mezi světovými náboženstvími) s dialogem interkonfesijním (mezi křesťanskými vyznáními), dojdeme k závěru, že *v mezináboženském dialogu se dnes nacházíme přibližně tam, kde jsme byli v dialogu interkonfesijním asi tak před padesáti lety.*

Pozvolna ovšem izolaci překonáváme a učíme se chápat, že tu jsou i ti druzí. To znamená, že po období horké a poté studené války a konečně po období spíše příměří než mírové koexistence můžeme dnes stanout na počátku nové, čtvrté *epochy proexistence*. I přes všechny zjevné překážky a obtíže se zdá, že poprvé v dějinách světa stojíme před pozvolným *probouzením globálního ekumenického povědomí* a na počátku vážného náboženského dialogu mezi předními odborníky a reprezentanty na široké úrovni. Pravděpodobně je to jeden z nejvýznamnějších jevů 20. století, jehož účinků se dočkáme snad až v 21. století – pokud se jej lidstvo dožije. „Ekumena“ proto nemůže být chápána úzce, parciálně, eklesiocentricky: nesmíme ji omezovat jen na *pospolitost křesťanských církví*. Musí zahrnovat *pospolitost velkých náboženství*, jestliže se ekumenou – v původním smyslu slova – rozumí celá „obývaná země“.

Křesťanství a světová náboženství: Představíme *dialog* mezi křesťanstvím a těmi *světovými náboženstvími*, která mají zvláštní váhu vzhledem ke své vitalitě, rozšíření a velkému počtu těch, kdo se k nim ve světě hlásí. Za světová náboženství se v každém případě obecně považují vedle *křesťanství* také *islám*, *hinduismus* a *buddhismus*. Především z časových a prostorových důvodů nebylo možné věnovat náležitou pozornost čínským náboženstvím ani židovství. Zatímco *čínská* náboženství (vedle buddhismu jde především o konfucianismus a taoismus) se v současné době, kdy je v Čínské lidové republice náboženská svoboda zajištěna jen teoreticky, sotva mohou dostat ke slovu, by *židovství* – navzdory svému jen 0,4 procentnímu zastoupení ve světové populaci je to duchovní velmoc – muselo být pojednáno zvlášť, protože židovsko-křesťanský dialog nastoluje zcela specifické problémy vzhledem k židovskému původu křesťanství (sám jsem k němu zaujal stanovisko v četných svých textech). Přesto přijde řeč i na některé požadavky (víra v jednoho Boha) a problémy (zákonická zbožnost) židovství, a to v souvislosti s islámem. Navíc se budeme pokoušet o odpovědi na velká náboženství pocházející z Indie – hinduismus a buddhismus – pokud možno na základě společné židovsko-křesťansko-islámské tradice.

Mezi křesťanstvím a islámem, křesťanstvím a hinduismem, křesťanstvím a buddhismem započal vážný dialog až v našem století. Budeme tu usilovat o jakousi průběžnou bilanci dialogu – jako podnět k další diskusi.

Tento rozhovor je písemným záznamem skutečného dialogu, k němuž došlo v letním semestru 1982 na univerzitě v Tübingen v rámci tamního studium generale před početným posluchačstvem ve formě dvanácti dialogických přednášek: Ty pak byly kvůli chystanému zveřejnění podstatně přepracovány a zčásti rozšířeny, pokud možno s ohledem na diskusi, která na dvojí přednášku navazovala; přesto zůstal charakter živých přednášek dalekosáhle zachován. Spoluautor Heinz Bechert se už o konečné a podstatně rozšířené podobě textů „křesťanských odpovědí“ na příspěvky o buddhismu se mnou nemohl dohodnout; aby nebyl ohrožen dohodnutý termín vydání, ujal se v tomto stadiu záslužné úlohy odborného poradce Alois Payer.

Tyto dialogické přednášky dvou profesorů různých disciplin, konané hned po sobě, byly a jsou – didakticky i věcně – smělým *experimentem*. Ze zásadních, ale i technických důvodů se proto nabízelo začít dialog mezi jednotlivými akademickými zástupci oboru islamistiky, indologie a buddhologie a mezi představitelem křesťanské teologie. Později bude jistě možné pomýšlet i na dialogické přednášky na některé evropské univerzitě, jichž by se ujali křesťanští teologové nejen spolu s odborníky v kulturní vědě a religionistice, nýbrž i s věřícími zástupci jednotlivých náboženství. Druhý krok bychom ale neměli činit před prvním! Přítom nám bylo jasné, že by jednotlivá náboženství měla být prezentována nejen věcným, nýbrž i sympatickým způsobem. Takovýto podnik má přece smysl jen tehdy, když se jednotlivá náboženství ve svých portrétech poznají. Má však tento dialog nějaký smysl i pro křesťanskou teologii?

Co je náboženství?

Stále většímu počtu teologů se dnes zdá být osudným, že následkem teologického zlomu po druhé světové válce a vlivu Karla Bartha se spolu zcela rozešly křesťanská teologie na jedné straně a dějiny náboženství, fenomenologie náboženství a religionistika na straně druhé, a často dokonce postupovaly proti sobě; Barthovým oprávněným velkým záměrům může teologie dostat, aniž by se religionistice vzpírala a v zájmu křesťanské „víry“ se před „náboženstvími“ uzavírala a odvracela se od nich. Pro žádné náboženství dnes už není „splendid isolation“ možná. Náboženské, mravní a estetické hodnoty miliard lidí mimo křesťanství nemohou a nasmějí být už dále ignorovány. Vedle toho i stále více religionistů poznává – také zde v čele s Američany – že ani oni se nemohou trvale vyhýbat normativním otázkám pravdy a hodnot.

Co *náboženství* je, to lze stejně jako umění těžko definovat. „Vím to, když se mne naň nikdo netáže; mám-li to však někomu vysvětliti, nevím,“ mohli bychom odpovědět spolu s Augustinem (který měl odpovědět na otázku, co je „čas“). Pod jeden pojem se v tom či onom případě vejdou často úplně odlišné věci. Výraz „náboženství“ je v mnoha ohledech problematický a religionisté i teologové jej podrobují kritickému zkoumání. Do široce rozvětvené debaty nyní vstupovat nemusíme. Stačí vědět, že „náboženství“ je pojem sice ne zcela ekvivalenční, přesto však analogický a zahrnuje jevy navzájem si podobné i nepodobné. Nepodobnost se projevuje především v tom, že tento pojem musí pokrývat téměř všechny možnosti od víry v množství bohů přes víru v jednoho Boha až po odmítání víry v božstvo (v raném buddhismu). Ani tyto dialogické přednášky religionistů a křesťanského teologa nepředpokládají žádnou normativní definici náboženství. A přece je důležité, aby křesťanský teolog skládal účty z toho, jak používá pojmu náboženství – formou jakési pracovní hypotézy. Je to možné, protože navzdory vší nepodobnosti lze zjistit i podobnosti, které mohou jen načrtnout.

V náboženství jde vždy o nějak prožívané „setkávání se sva-

tým“ (R. Otto, F. Heiler, M. Eliade, G. Mensching) – ať už tuto „svatou skutečnost“ budeme chápat jako moc, jako mocnosti (duchy, démony, anděly), (osobního) boha, (neosobní) božství anebo nějakou poslední skutečnost (nirvánu). „Náboženství“ proto můžeme za účelem našeho podniku popsat následujícím způsobem: Náboženství se *v nějaké tradici a společenství živě uskutečňuje* (prostřednictvím učení, étosu a většinou i ritu) *jako sociálně i individuálně realizovaný vztah k něčemu, co překračuje či zahrnuje člověka a jeho svět*: k nějaké – ať už jakkoli pochoopené – nejzazší pravé skutečnosti (Absolutnu, bohu, nirváně). Na rozdíl od filozofie jde v náboženství zároveň o *poselství spásy* a o *cestu spásy*.

Právě to totiž ozřejmují také religionistické výklady: Náboženství je čímsi víc než jen čistě teoretickou záležitostí, pouhou věcí minulosti, úkolem pro specialisty, kteří zkoumají staré dokumenty a prameny. Ne, náboženství, jak je zde líčíme, je vždy také *žitým životem*, vepsaným do lidského srdce, a proto pro všechny náboženské lidi nanejvýš přítomnou a všední svět zcela určující skutečností. Můžeme náboženství žít tradičním způsobem, povrchně, pasivně, anebo i hluboce procítěně, angažovaně, dynamicky: náboženství je *životním stanoviskem založeným na víře, životní orientací, způsobem života*, a proto je i *základním sociálně-individuálním vzorcem*, jenž zahrnuje člověka i svět a skrze nějž člověk (vědom si toho jen částečně) vše spatřuje, prožívá, myslí i trpí: transcendentně založený a imanentně se projevující *souřadnicový systém*, podle kterého se člověk intelektuálně, emocionálně i existenciálně orientuje. Náboženství zprostředkovává komplexní smysl života, garantuje nejvyšší hodnoty a nepodmíněné normy, vytváří duchovní pospolitost a duchovní vlast.

tváření světa a na své individuální budoucnosti. Neskrývá se však za poukazem k dalšímu životu velké nebezpečí ideologického konejšení, ale i legitimování a stabilizování společenského statu quo, takže není dost popudů ke změně – například kastovního systému – zde a nyní?

3. Nedochozí k narušení světového řádu, která nemohou být narovnána žádným lidským skutkem? Neexistuje snad vina, která nemůže být odplacena, nýbrž jen odpuštěna? Sice i hinduistovi je známa představa, že Bůh ve své lásce odstraňuje svým zásahem lidskou vinu a že může zrušit karmu, v křesťanské tradici je však tato představa akcentována docela jinak: Bůh, který se manifestoval v Ježíši z Nazareta, vinu „odpouští“. Ani hinduistům není tato myšlenka neznáma; projevila se v bhaktické zbožnosti.

4. Podle indické tradice je možné se rozpomenout na dřívější životy. Dnes se argumentuje i odkazem na nevědomí, které přece není vždy bdělému vědomí přístupno. Ovšem ani u nevědomí nesmíme předpokládat (předchozí život), co je nutné teprve prokázat (nevědomí může být – podle Sigmunda Freuda – objasněno z nynějšího života). Jestliže tu máme na mysli jednotlivé konkrétní případy, vyvstává problém verifikace.

Verifikace učení o reinkarnaci?

Ať už teoreticky z retrospektivního či prospektivního hlediska řekneme o reinkarnačním učení cokoli, empirický materiál údajně potvrzuje, že opakovaný pozemský život je skutečností. Vždyť existuje množství podrobných zpráv od lidí, kteří se mohou – třeba díky cvičení jógy – rozpomínat na svůj dřívější život: Jak to vysvětlit jinak než reinkarnací? Navíc prý četné výzkumy současných parapsychologů potvrdily učení o reinkarnaci také vědecky, zejména díky výzkumům působení zemřelých: Neměly by proto být takzvané spiritistické zkušenosti s duchy zemřelých

znovu zhodnoceny a vzaty opravdu vážně? A nejsou snad alespoň náznaky tohoto učení dokonce i ve Starém a Novém zákoně, kde se například mluví o novém příchodu proroka Elijáše v postavě Jana Křtitele? Nemusejí být proto církevní koncilní odsudky učení o reinkarnaci pochopeny z dobového historického kontextu a relativizovány? Nebude pak křesťanství schopno skutečného usmíření s učním o reinkarnaci? Nemůže toto učení být vyňato z tak rozmanitého světonázorového indického rámce a začleněno do křesťanského kontextu, tak jako byla v průběhu církevních dějin a dějin teologie převzata a plně integrována i jiná učení, například z řeckého a helénistického kontextu?

Integraci nových učení do křesťanské tradice nelze opravdu předem vyloučit. Také zde však musím poskytnout k úvaze věcné *protiargumenty*:

Z křesťanského hlediska se lze postavit skepticky hned k samému hlavnímu předpokladu hinduistického učení o reinkarnaci, podle něhož může být lidská duše chápána jako na těle nezávislá, od života do života putující jemnolátková substance, která přetrvává každý zánik lidského života. A pokud jde o Nový zákon: Jedná se nanejvýš o lidové představy vyskytující se na okraji Nového zákona, jako jsou třeba představy o návratu proroka Elijáše. Zde se však ještě nemyslí znovuzrození zemřelého Elijáše v jiném těle, nýbrž návrat Elijáše, který byl vzat do nebe, v témže těle. A historicky je nesporné, že všichni církevní otcové – Hippolytem a Irenejem ve 2. století počínaje (včetně Origena, který bývá v této souvislosti chybně citován) – se stejně jako pozdější koncily obraceli proti učení o reinkarnaci, které zastávali pythagorejci a platonici.

Stejná skepse se rovněž týká tvrzení, že jako duše existuje *po* těle, tak existuje i *před* tělem. Podobně jako domněnka o preexistenci, ani domněnka o postexistenci separátní, na tělesném substrátu nezávislé duševní substance neodpovídá našim zkušenostem ani výsledkům moderní medicíny, fyziologie a psychologie, které dnes všeobecně vycházejí z psychosomatické jednoty člo-

Mnohem větší závažnost tak získají: dějiny lidstva ve všech jejich fázích; okamžik, jedinec, jeho hodnota a jeho práva, dějinná událost a historická osobnost, ale i lidská práce, povolání, všechny věci vůbec;

vposledku dokonce i odpovědnost, vina, svědomí, odpuštění.

Ano, v uzlových bodech dějin lidstva mají dějiny takřka závažnost věčnosti. Bůh, který je všude a vždy přítomný, ne však jednoduše zjevný, přichází k člověku ve svém vysvobozujícím, zachraňujícím slovu. Věčné boží slovo není přece nečasové, nýbrž přichází jako konkrétní událost v dějinných zkušenostech určitých lidí. A proto prorocká náboženství považovala vždy jednotlivé historické události a osobnosti pro svou zkušenost s Bohem za rozhodující: *za boží slovo nebo za zjevení ve skutečně probíhajících dějinách.*

Pro tři velká náboženství, náležející do prorocké tradice, to znamená:

Základní zkušeností zjevení je pro Izrael vysvobození lidu z egyptského otroctví.

Základní zkušeností zjevení je pro křesťanství Ježíš z Nazareta jakožto Kristus.

Základní zkušeností zjevení je pro islám přijetí Koránu prorokem Muhammadem.

Neexistuje však také – jak by hned hinduista namítl – takové základní zjevení i v hinduistických náboženstvích?

Kristus a Kršna

Klasická indologie se zaměřila především na zkoumání raného védského náboženství 2.–1. předkřesťanského století a rané filozofie upanišad. Proto až dodnes často jen velmi málo proniká do povědomí lidí na Západě skutečnost, že počínající bhaktické hnutí a zejména višnuismus a šivaismus – monoteistická náboženství, vystupující do popředí od 2. předkřesťanského až do

3. křesťanského století – již v předkřesťanských stoletích zcela akceptují teologicky relevantní historicitu a hlásí se k jistému základnímu božimu zjevení („sestoupení“, „inkarnaci“) v dějinách. Platí to pro Šivoovo zjevení v Lakulinovi, šířiteli pášupatického šivaismu, jehož čtyři žáci jsou díky významnému a věrnému podání vcelku přesně známi včetně široce rozvětveného řetězce tradice. Platí to i pro Višnuovo zjevení v Kršnovi (a Rámovi), jehož historicita má největší význam právě proto, že jím začíná nová historická epocha a šíření nového učení. Srovnání Kršny a Krista je mimořádně poučné. Na Západě často nebereme na vědomí, co je pro věřícího hinduistu samozřejmé: V případě *Kršny* se jedná o historickou postavu, k jejímž působištím se putuje, o autentického *člověka* („vere homo“). A zároveň se jedná o *zjevení jediného Boha* („vere Deus“). To znamená, že i pro hinduistu se jediný Bůh zjevil v jednom určitém čase a na jednom určitém místě. Také hinduista ví o jednom rozhodujícím božím zásahu uprostřed cyklického dění ve světě, který má – jako například v případě *Kršny* – v čase tohoto světa takřkajíc eschatologický charakter. Pro tento hinduismus je tedy základním zjevením tento „avatára“, boží „sestoupení“ v Kršnovi, který přinesl radostnou zvěst Bhagavadgíty. Na tomto pozadí lze chápat výrok, který je velmi rozšířen mezi tolerantními hinduisty: „Vy věříte v Krista, my v Kršnu – což je totéž!“ Obdoby mezi vírou v Krista a vírou v Kršnu nelze tedy popřít. Je ale obojí totéž?

Není sporu o tom, že i v případě *Kršny* se jedná o historickou osobnost, i když jeho působení může být jen velmi neurčitě datováno a zařazeno v souvislosti s bitvou na Kuruovském poli do povědské doby a i když se na tuto postavu nabalily různé proudy tradic. Ale i kdyby záznamy byly podrobnější a stav historického bádání lepší: nelze přehlédnout ani *rozdíly* mezi Kršnou a Kristem:

- Osobnost Ježíše Krista není jako postava *Kršny* slitinou různých mytických a historických postav: *Kršna* je zmíněn už v jedné z upanišad (8. století?), jeho význam však stoupá až

EDIČNÍ ŘADA SVĚTOVÁ NÁBOŽENSTVÍ

HANS KÜNG
HEINRICH VON STIETENCRON

KŘESŤANSTVÍ *a hinduismus*

Z německého originálu

Christentum und Weltreligionen - Hinduismus,
vydaného nakladatelstvím R. Piper GmbH & Co. KG,
Mnichov 1984 přeložili Jiří Hoblík a Dušan Zbavitel.

Vyobrazení na přebalu Zdeněk Thoma

Typografie Zbyněk Kočvar

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
roku 1997 jako svou 128. publikaci.

Odpovědný redaktor Jan Spousta

Vydání první. Stran 224.

Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.,
Český Těšín

Doporučená cena 160,- Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 2, Karlovo náměstí 5

ISBN 80-7021-229-2